

КРИМСЬКІ ЗМІ. «МОВА ВОРОЖНЕЧІ»

Реалізація проекту «Кримські ЗМІ. «Мова ворожнечі», що виконується ГО «Євпаторійський центр регіонального розвитку», стала можливою завдяки фінансовій підтримці Міжнародного Фонду «Відродження». Думки викладені у цьому звіті, є винятковою відповідальністю ГО ЄЦРР та не обов'язково відображають точку зору Міжнародного Фонду «Відродження»

Друковані засоби масової інформації є важливими соціальними інститутами, що впливають на життя суспільства, формують його культуру, мораль. Конституційно закріплена свобода слова дала змогу всебічно відтворювати сучасні події та явища, розширити межі критики суспільства і людини.

Проте свобода слова в засобах масової інформації не означає вседозволеності, безвідповідальності журналістів, політиків, громадських діячів. Вони зобов'язані спиратися на цінності громадянського суспільства, популяризувати їх, дотримуватися загальнолюдських цінностей; без агресії, виважено сприймати думки, поведінку, форми самовираження та образ життя людей інших національностей, тобто обов'язково дотримуватись принципів міжетнічної толерантності.

МЕТА ДОСЛІДЖЕННЯ: здійснення кількісного та якісного аналізу фактів застосування «мови ворожнечі» відносно представників інших етнічних груп в кримських друкованих засобах масової інформації для подолання впливу стереотипів та упереджень у сфері міжетнічних взаємин та досягнення міжетнічного порозуміння.

ПРЕДМЕТ ДОСЛІДЖЕННЯ: «мова ворожнечі» - будь-який некоректний, нетолерантний вислів відносно якоїсь національності, або її представників. Під цим терміном розуміється сукупність текстів (редакційні матеріали, пряма мова, статті, цитати, інформаційні повідомлення, листи читачів, об'яви, реклама, анекдоти) і інших елементів ЗМІ (заголовки, фотографії, ілюстрації), які прямо або опосередковано сприяють національній ворожнечі або неприязні.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ:

1. Контент-аналіз матеріалів 29-и друкованих ЗМІ Криму із загальним щотижневим накладом близько 700 тис. примірників, як метод установлення кількості випадків застосування «мови ворожнечі» відповідно до її видів, кількості об'єктів, суб'єктів.

2. Змістовний аналіз тексту.

3. Лінгвістичний аналіз тексту, що включає семантичний, морфологічний, синтаксичний, стилістичний аспекти, спрямований на здійснення оцінки нормативності мови, критеріями якої є правильний вибір слів, їх лексичної сполучуваності, яка визначається значенням слова, його приналежністю до того чи іншого стилю, емоційно-експресивним забарвленням.

4. Аналіз дискурсу як складного комунікативного явища, яке включає крім тексту екстралінгвістичні фактори (світогляд, думки, установки та цілі читача), необхідні для розуміння тексту. Аналіз включає оцінку прихованих повідомлень, що містяться у ЗМІ, всі тонкощі мови та візуальних образів (фотографії, ілюстрації), які передають повідомлення, зрозумілі для читача, але не завжди ним усвідомлювані, тобто відбувається цілеспрямоване маніпулювання свідомістю.

5. Аналіз динаміки – прогностичний метод, який дозволяє зробити висновки щодо тенденцій використання «мови ворожнечі».

ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ:

Загальнокримські ЗМІ:

Крымское эхо
Крымские известия
Крымское время
Крымский обозреватель
Комсомольская правда в
Украине – Крым
Крымская неделя
Литературный Крым
Народная трибуна
Первая Крымская

Міські та районні ЗМІ:

Алуштинский вестник
Боспор
Вечерний город
Евпаторийская здравница
Крымская газета
Керченские ведомости
Обозрение Крымских дел
Провинция
Свободная территория
Северная Таврида
Слава Севастополя
Южная столица
Южная газета

ЗМІ політичних партій:

Коммунист Крыма

ЗМІ етнічного спрямування:

Голос Крыма
Крымская правда
QIRIM (Къырым)
Полуостров
Русичи
Шолэм

ВИДИ «МОВИ ВОРОЖНЕЧІ»

Згідно предмету дослідження - «мові ворожнечі», як інструменту розпалювання міжнаціональної ненависті та нетолерантного, некоректного ставлення до представників інших етнічних груп, було визначено двадцять її видів.

А - Заклики до дискримінації, зокрема у вигляді загальних гасел.

В - Звинувачення у вигляді загальних гасел у дискримінації.

С - Завуальовані заклики до насильства і дискримінації.

Д - Створення негативного образу окремої національності або її представників.

Е - Публікації і вислови, що ставлять під сумнів загально визнані історичні факти насильства і дискримінації.

Ф - Твердження про неповноцінність тієї чи іншої національності або її представників.

Г - Твердження про історичні злочини тієї чи іншої національності

Н - Твердження про кримінальність тієї чи іншої національності.

І - Твердження про моральні недоліки тієї чи іншої національності.

Ж - Міркування про непропорційну перевагу тієї або іншої національності в матеріальному достатку, представництві у владних структурах, пресі, і т.д.

К - Звинувачення в негативному впливі тієї або іншої національності/етнічної групи або її представників на суспільство, державу.

Л - Згадка національності або її представників в принизливому або образливому контексті.

М - Згадка національності або її представників в кримінальній хроніці.

Н - Заклики не допустити закріплення в регіоні мігрантів.

О - Цитування явно ксенофобських висловів і текстів без коментаря.

Р - Звинувачення у націоналізмі, шовінізмі, екстремізмі.

Q - Звинувачення в розпалюванні міжнаціональної ворожнечі, ксенофобії.

Р - Звинувачення в вимаганні надання привілеїв за національною ознакою.

С - Звинувачення нації в спробах захоплення влади.

Т - Заперечення громадянства

СУБ'ЄКТИ (ПЕРСОНАЖІ – ОСОБИ, ЩО ПРОДУКУЮТЬ
«МОВУ ВОРОЖНЕЧІ», АБО ПРЯМО ЧИ
ОПОСЕРЕДКОВАНО ПІДТРИМУЮТЬ ЧИЇСЬ
ВИСЛОВЛЮВАННЯ В ДУСІ «МОВИ ВОРОЖНЕЧІ»), ЯКІ
БУЛИ ВИЯВЛЕНІ ПІД ЧАС ДОСЛІДЖЕННЯ.

- Політики
- Представники правоохоронних органів
- Експерти/політологи
- Діячі культури
- Громадські діячі
- Журналісти
- Редакції
- Рядові громадяни

ОБ'ЄКТИ МОВИ ВОРОЖНЕЧІ

Представники тієї чи іншої національності,
або нація в цілому.

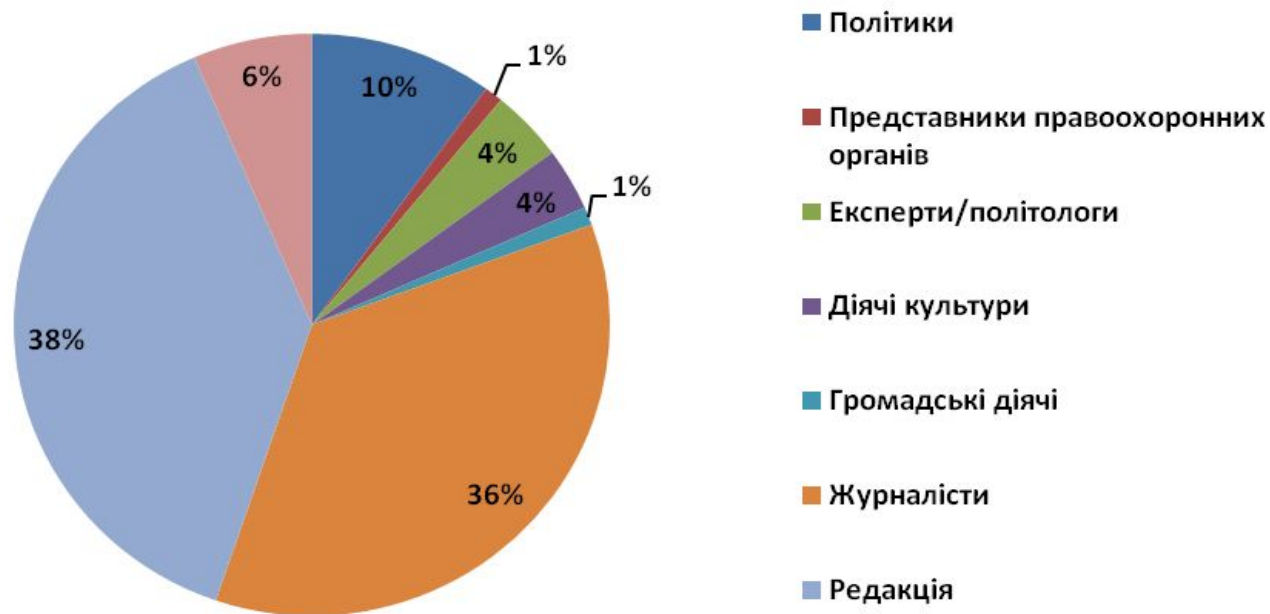
II. РЕЗУЛЬТАТИ МОНІТОРИНГУ ВИКОРИСТАННЯ «МОВИ ВОРОЖНЕЧІ» У ДРУКОВАНИХ ЗМІ АР КРИМ У ЖОВТНІ 2010 Р. – БЕРЕЗНІ 2011 Р.

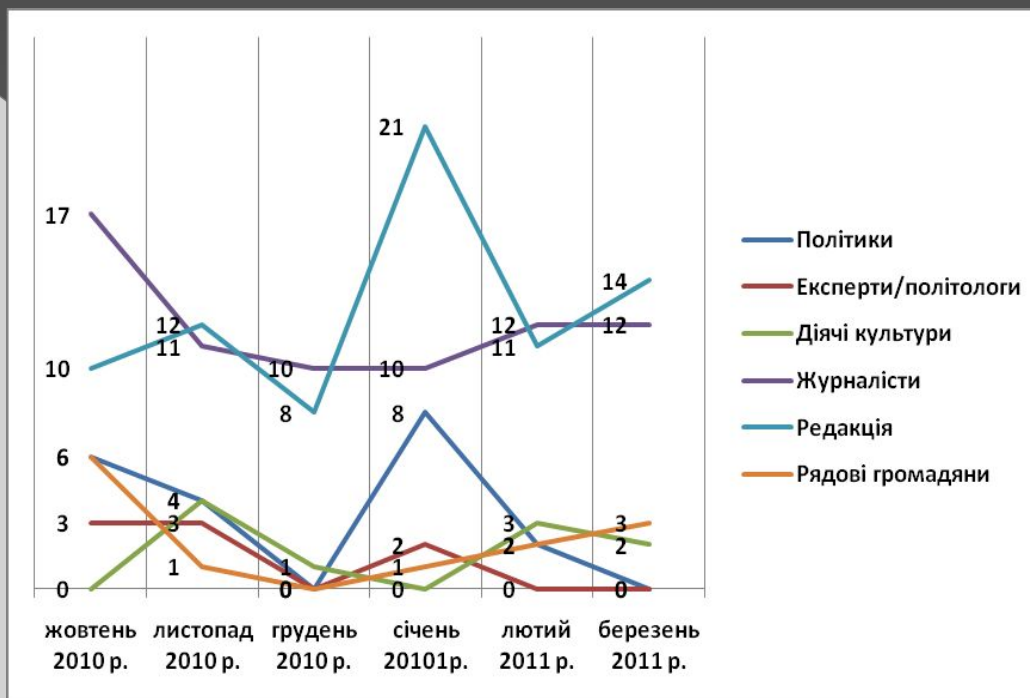
1. Застосування «мови ворожнечі» суб'єктами.

№ з/п	Суб'єкт висловлювання	Кількість висловлювань	У відсотках
1	Політики	20	10%
2	Представники правоохоронних органів	2	1%
3	Експерти/політологи	8	4%
4	Діячі культури	7	4%
5	Громадські діячі	2	1%
6	Журналісти	72	36%
7	Редакція	77	38,5%
8	Рядові громадяни	13	6,5%
	Всього	201	100%

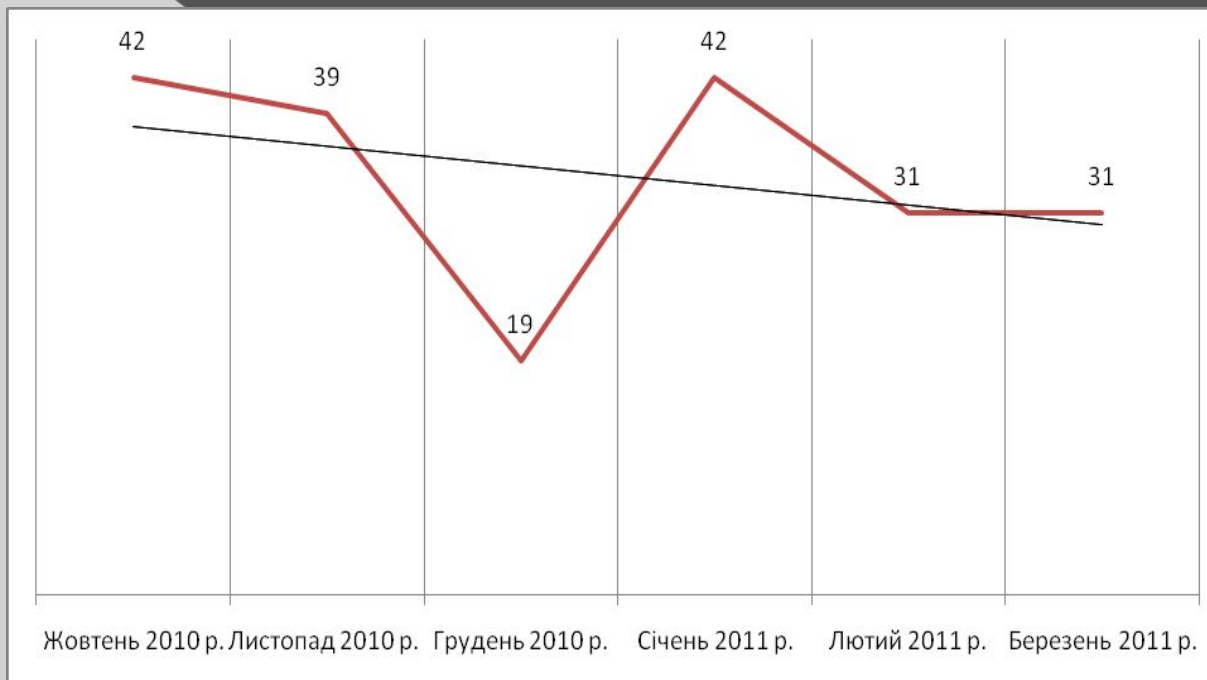
Відсоткове співвідношення суб'єктів "мови ворожнечі"

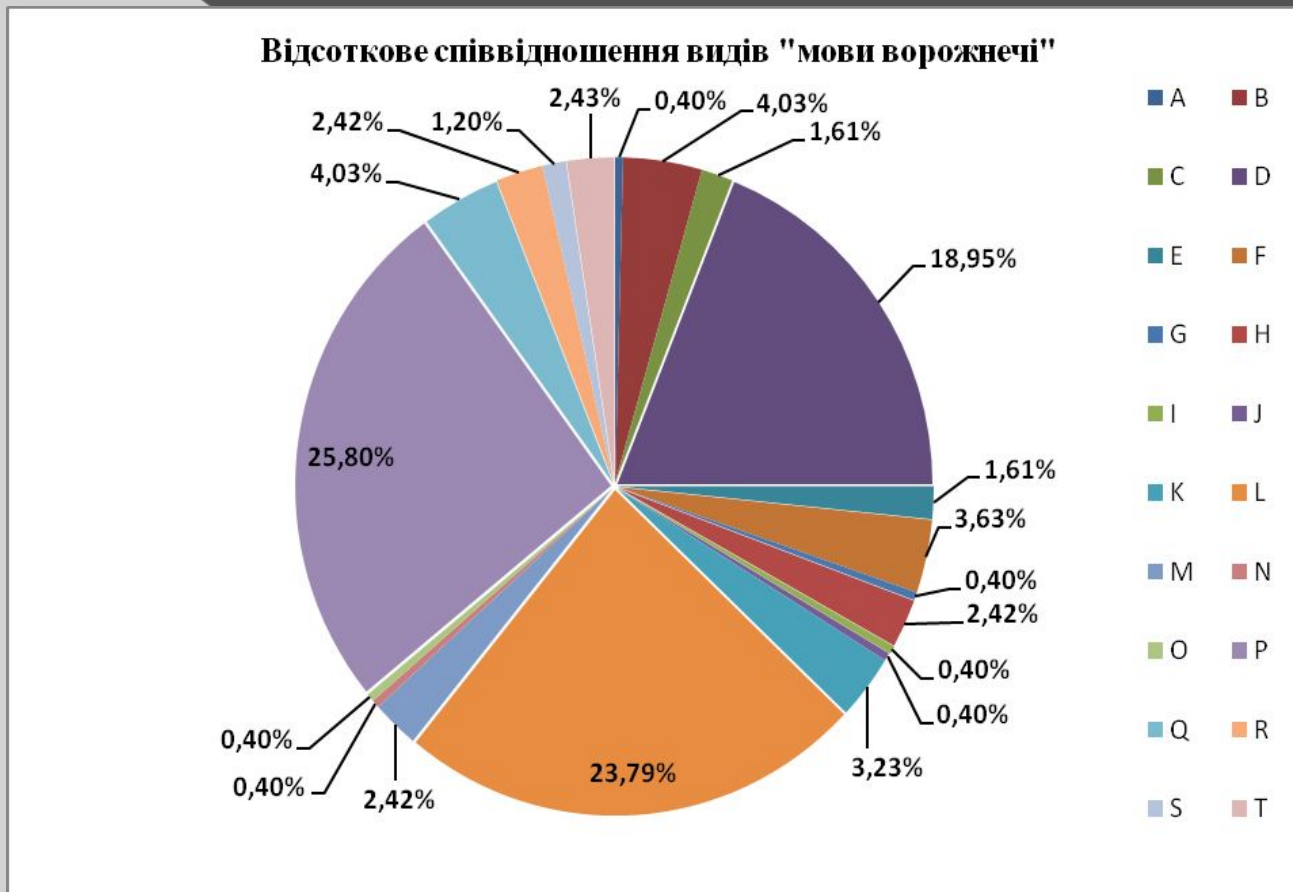
Діаграма ілюструє, що максимальна кількість політиків, журналістів та редакцій, як суб'єктів «мови ворожнечі», зафіксована у жовтні 2010 р., що ймовірно пов'язано з виборами депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів. Також активізація політиків спостерігається у січні 2011 р., що ймовірно пов'язано із зверненням прем'єр міністра РМ АРК Василя Джарти до лідеру меджлісу Мустафи Джемільова про добровільне звільнення земельних самозахватів.

Графік динаміки суб'єктів «мови ворожнечі»

Графік ілюструє, що загальна кількість суб'єктів значно зменшується у грудні 2010 р., що ймовірно пов'язано з підготовкою до зимових свят.

2. Види «мови ворожнечі»:

Усі 20 зафіксованих категорій «мови ворожнечі» за частотою використання умовно можна поділити на 3 групи:

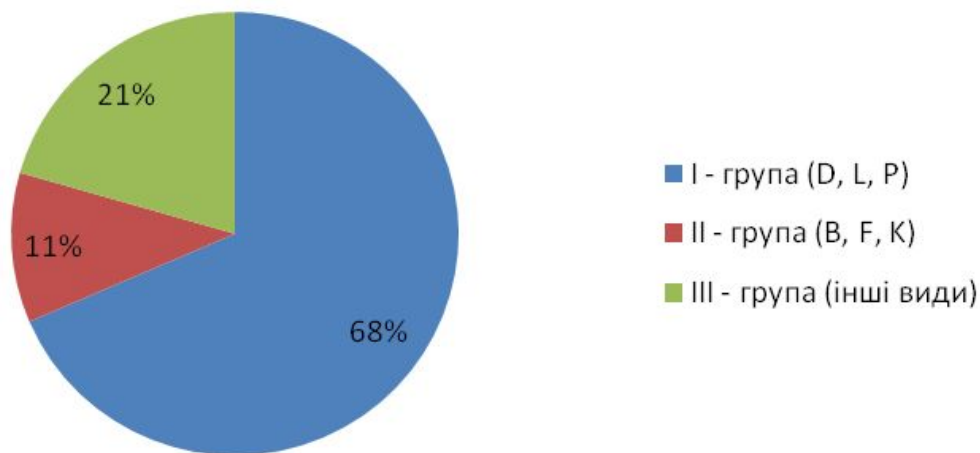
Група 1 (D, L, P) – найбільша кількість випадків (170 застосувань (68% від загальної кількості застосованих видів)).

Група 2 (B, F, K) – середня кількість випадків (27 застосувань (11% від загальної кількості застосованих видів)).

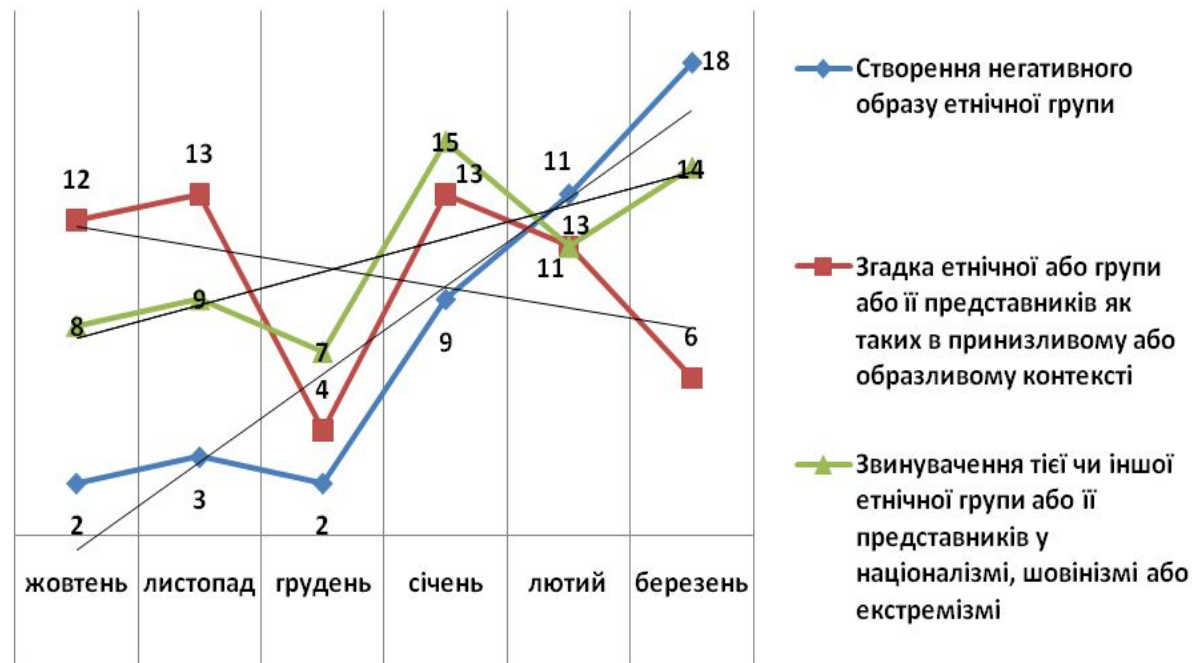
Група 3 (інші 14 видів) – мінімальна кількість випадків (51 застосування (21% від загальної кількості застосованих видів)).

Отже, 79% від загальної кількості застосованих видів «мови ворожнечі» припадає на 6 з 20-ти категорій.

Відсоткове співвідношення видів "мови ворожнечі" (по групах)

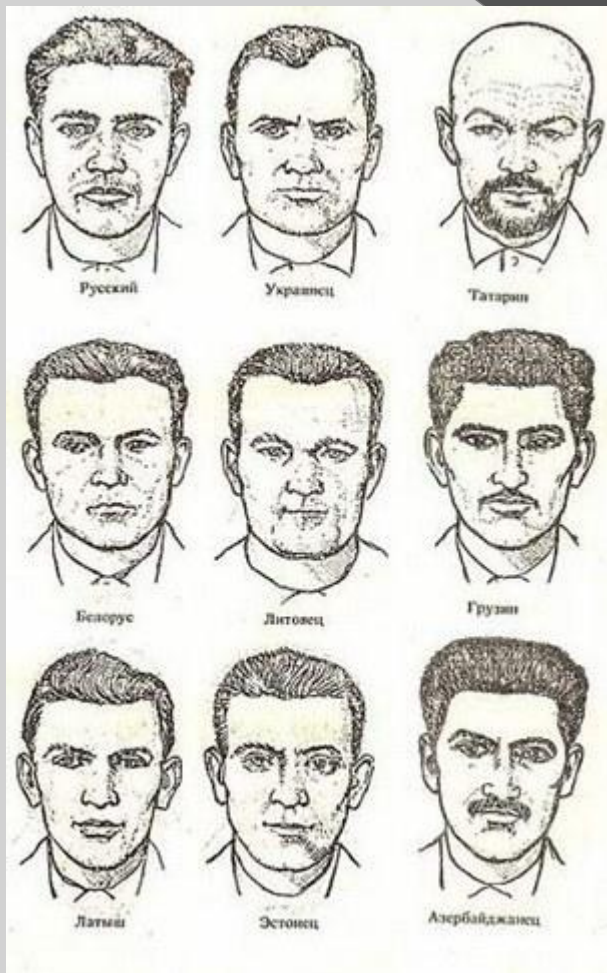

Динаміка застосування найпоширеніших видів "мови ворожнечі"

Графік ілюструє динаміку застосування найпоширеніших видів «мови ворожнечі» протягом жовтня 2010 р. – березня 2011 р.

3. ОБ'ЄКТИ «МОВИ ВОРОЖНЕЧІ».

№ з/п	Об'єкт	Кількість нетолерантних висловлювань	У відсотках
1	Росіяни	38	18%
2	Українці	109	51,65%
3	Кримські татари	23	10,9%
4	Азербайджанці	2	0,95%
5	Болгари	1	0,47%
6	Перуанці	1	0,47%
7	Євреї	6	2,84%
8	В'єтнамці	1	0,47%
9	Молдовани	4	1,89%
10	Кавказці як ціле («особи кавказької національності»)	5	2,37%
11	Роми	3	1,42%
12	Таджики	1	0,47%
13	Японці	1	0,47%
14	Грузини	4	1,89%
15	Киргизи	1	0,47%
16	Узбеки	2	0,95%
17	Турки	2	0,95%
18	Чеченці	1	0,47%
19	Чукчі	1	0,47%
20	Араби	1	0,47%
21	Естонці	2	0,95%
22	Китайці	2	0,95%
	ВСЬОГО	211	100%

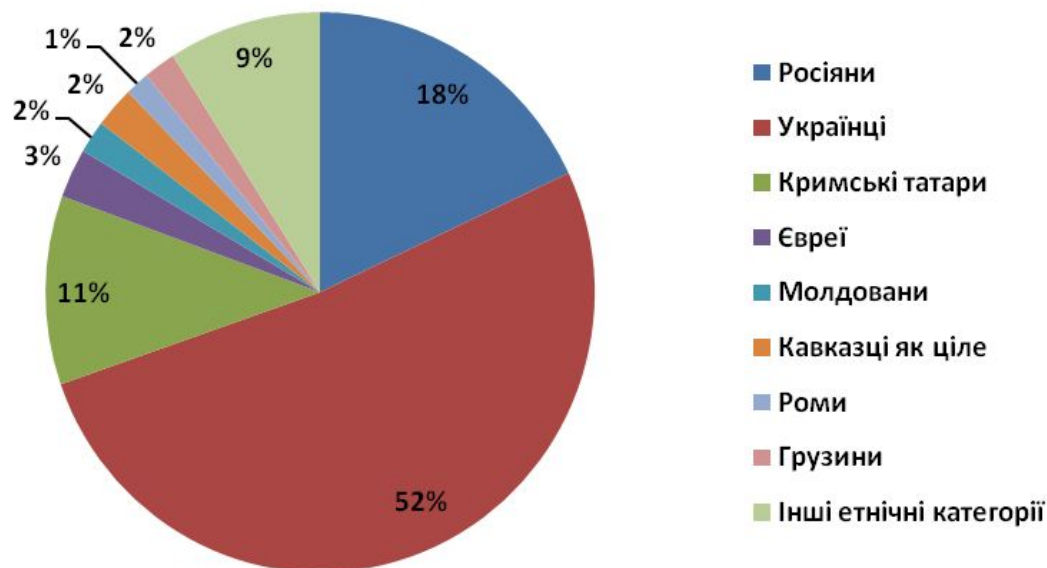
Усі 22 зафіксовані категорії об'єктів «мови ворожнечі» за частотою згадувань умовно можна поділити на 3 групи:

Група 1 (українці) – найбільша кількість випадків (109 згадувань (51,65% від загальної кількості)).

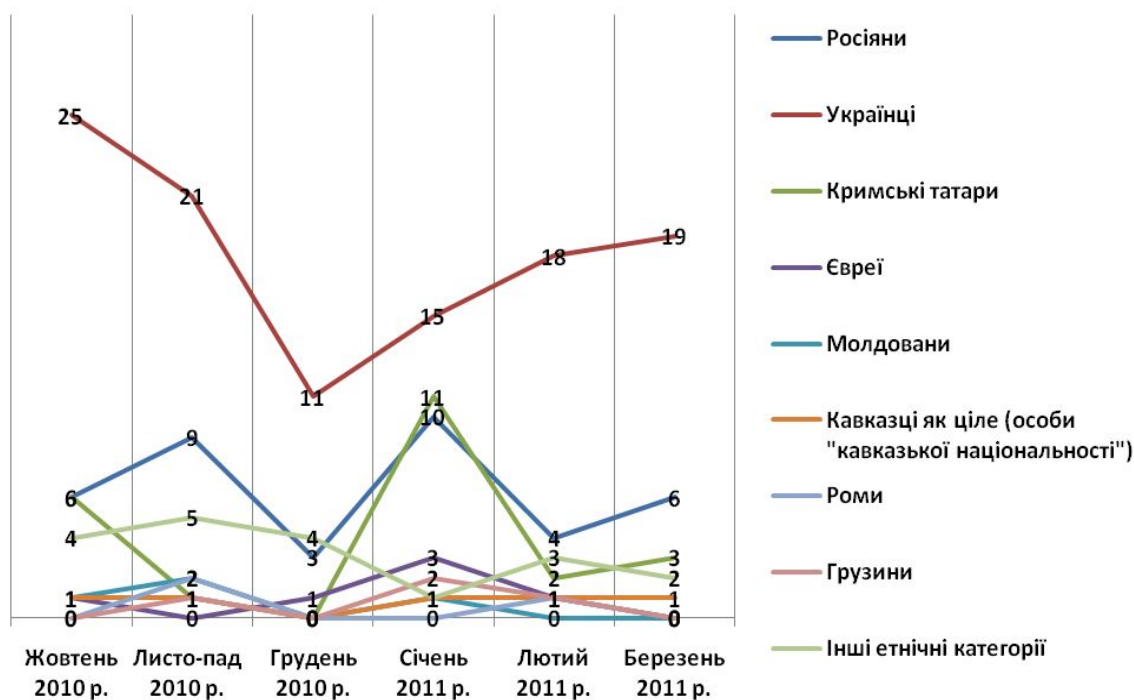
Група 2 (росіяни, кримські татари) – 61 згадування (28,9% від загальної кількості).

Група 3 (інші категорії) – мінімальна кількість згадувань зафіксованого об'єкту (41 згадування (19,43% від загальної кількості)).

Відсоткове співвідношення об'єктів "мови ворожнечі"

Динаміка «мови ворожнечі» щодо об'єктів

Графік ілюструє, що максимальна кількість застосувань «мови ворожнечі» щодо українців припадає на жовтень – листопад 2010 р., що ймовірно пов'язано з виборами депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів.

Максимальна кількість застосувань «мови ворожнечі» щодо кримських татар спостерігається в січні 2011 р., що ймовірно пов'язано із зверненням прем'єр міністра РМ АРК Василя Джарти до лідеру міджлісу Мустафи Джемільова про добровільне звільнення земельних самозахватів.

Динаміка застосування «мови ворожнечі» по відношенню до росіян постійно коливається і кількість нетолерантних висловлювань щодо них ймовірно залежить, як вже зазначалось, від кількості опублікованих анекдотів.

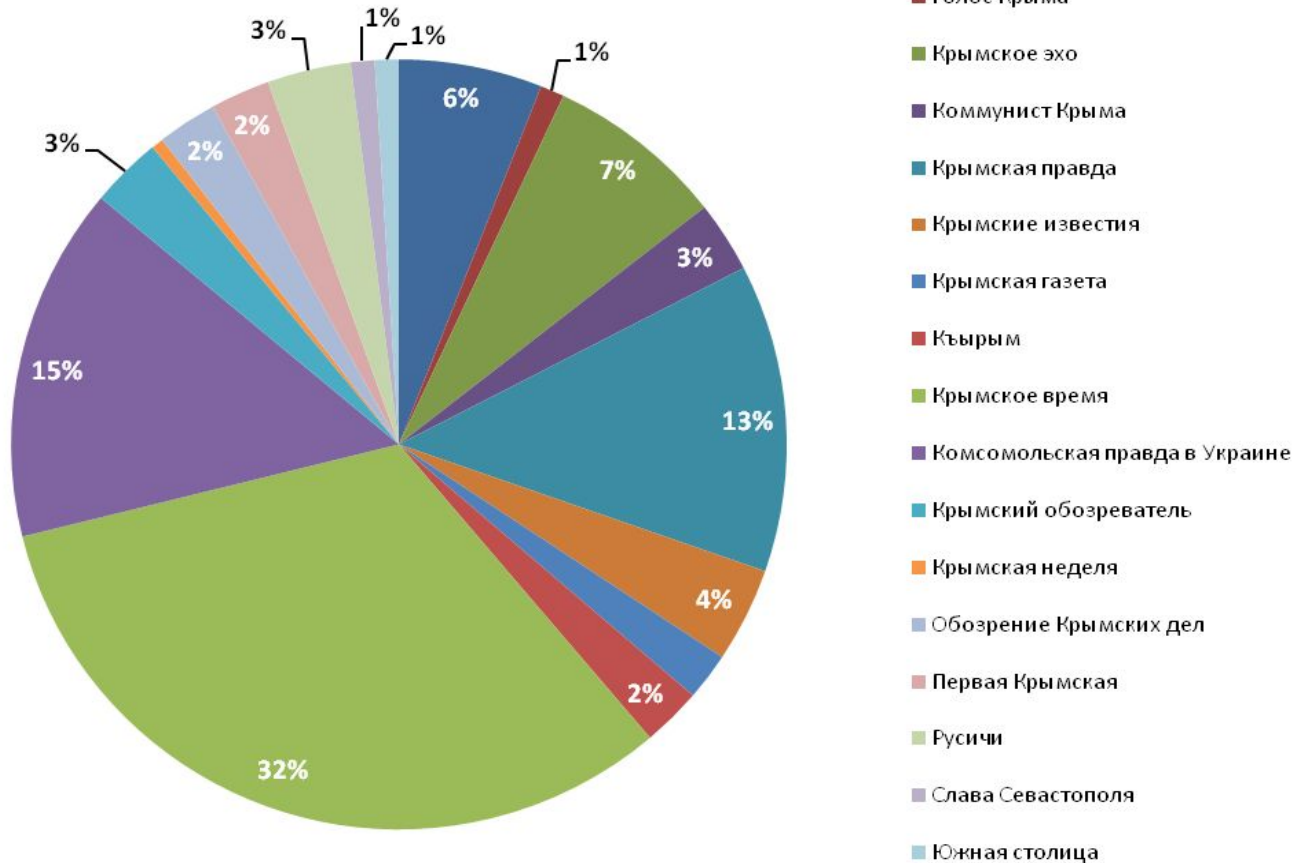
Загальний спад використання «мови ворожнечі» спостерігається у грудні 2010 р., що ймовірно пов'язано з підготовкою до зимових свят.

4. Випадки нетолерантних висловлювань у джерелах інформації та ставлення до них авторів матеріалів.

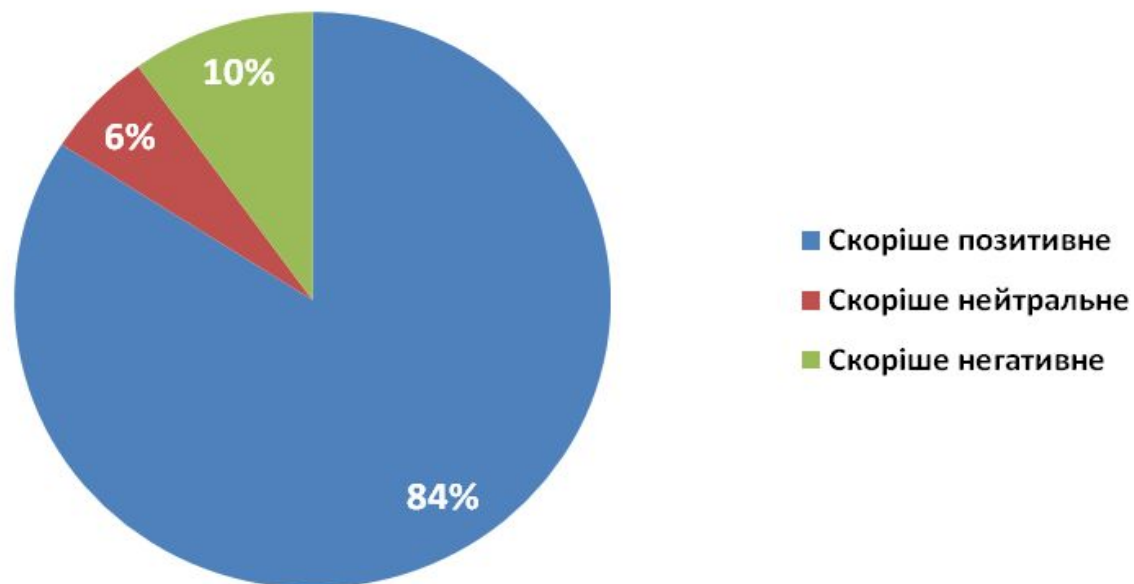

№ з/п	Джерело (ЗМІ)	Кількість висловлювань суб'єктів	Ставлення авторів матеріалів (журналісти, редакція)		
			Скоріше позитивне	Скоріше нейтраль-не	Скоріше негативне
1	Вечерний город	12	10	2	0
2	Голос Крыма	2	2	0	0
3	Крымское эхо	15	13	2	0
4	Коммунист Крыма	6	6	0	0
5	Крымская правда	26	23	0	3
6	Крымские известия	8	7	1	0
7	Крымская газета	4	3	1	0
8	Къырым	5	4	0	1
9	Крымское время	65	57	2	6
10	Крымский обозреватель	6	3	0	3
11	Комсомольская правда в Украине – Крым	30	26	2	2
12	Крымская неделя	1	1	0	0
13	Обозрение Крымских дел	5	5	0	0
14	Первая Крымская	5	3	2	0
15	Русичи	7	4	0	3
16	Слава Севастополя	2	1	0	1
17	Южная столица	2	1	0	1
	ВСЬОГО	201	169	12	20

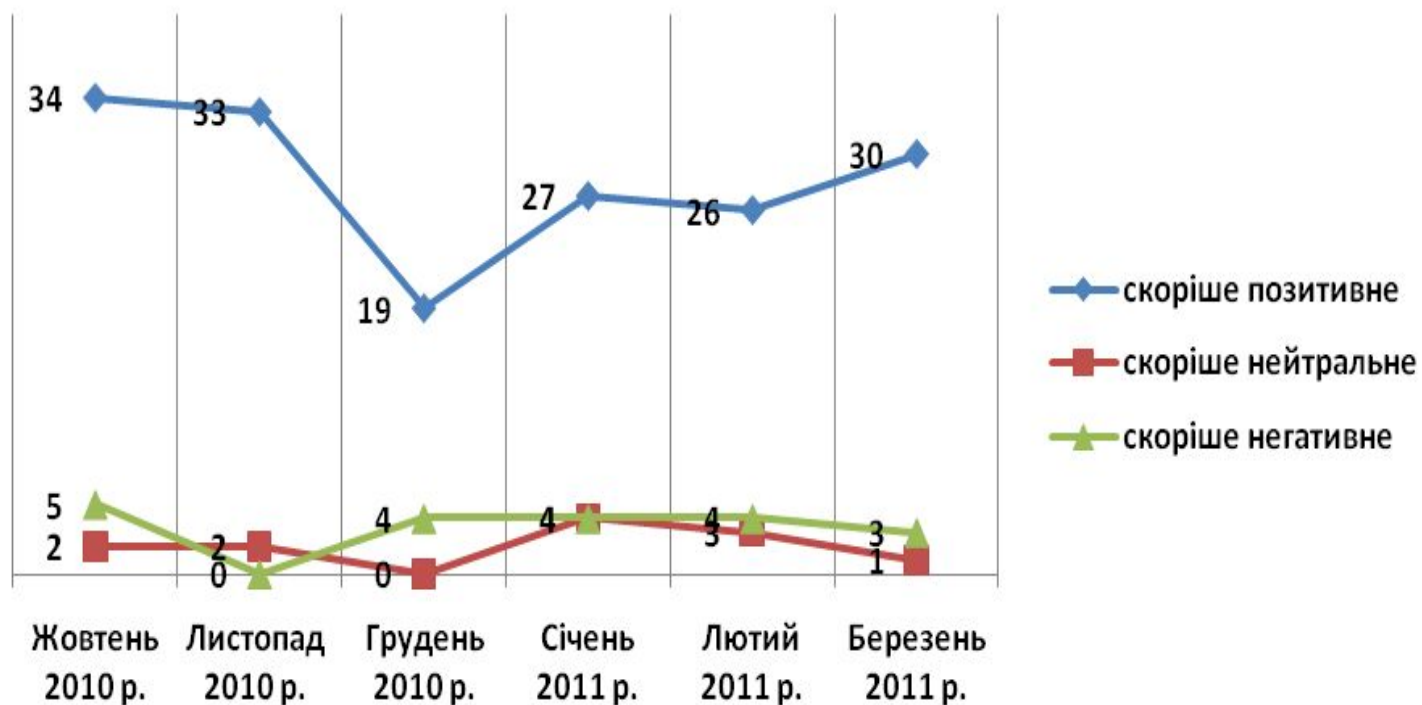
**Нетолерантні висловлювання у джерелах інформації
(відсоткове співвідношення)**

Ставлення авторів матеріалів до нетолерантних висловлювань

Динаміка ставлення авторів матеріалів до нетолерантних висловлювань

ПІДСУМКИ

Протягом шести місяців дослідження було вивчено матеріали 29-ти кримських друкованих ЗМІ: загальнокримських, міських та районних, етнічного спрямування, політичних партій.

Найбільша кількість нетолерантних висловлювань протягом усього періоду дослідження зафіксована у газетах «Крымское время», «Комсомольская правда в Украине – Крым» та «Крымская правда» і складає 60% від загальної кількості нетолерантних висловлювань суб'єктів (121 з 201 випадку). Імовірно, лідерство цих джерел пов'язано з періодичністю виходу (п'ять разів на тиждень).

Показовим є те, що на 13 визначених міських та районних джерел інформації припадає всього 12,5% (25 з 201 випадку).

У 17 джерелах було зафіксовано 201 випадок застосування не толерантних, некоректних висловлювань дев'ятьма виявленими суб'єктами «мови ворожнечі», якими не обов'язково є автори матеріалу/журналісти, а будь-хто, чие висловлювання лише ретранслюється автором матеріалу.

Найбільша кількість нетолерантних висловлювань належить редакціям, як суб'єктам «мови ворожнечі», – 38,3% від загальної кількості та журналістам – 36%.

Особливим є те, що анекдот виявився найпоширенішим носієм нетолерантних висловлювань серед редакційних матеріалів - 56%, а його частка від загальної кількості зафіксованих випадків «мови ворожнечі» склала 21,5%.

Максимальна кількість політиків, журналістів та редакцій, як суб'єктів «мови ворожнечі», зафіксована у жовтні 2010 р., що ймовірно пов'язано з виборами депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів. Також активізація політиків спостерігається у січні 2011 р., що ймовірно пов'язано із зверненням прем'єр міністра РМ АРК Василя Джарти до лідеру меджлісу Мустафи Джемільова про добровільне звільнення земельних самозахватів.

Загальна кількість суб'єктів значно зменшується у грудні 2010 р., що ймовірно пов'язано з підготовкою до зимових свят.

ПІДСУМКИ

Згідно предмету дослідження - «мові ворожнечі», як інструменту розпалювання міжнаціональної ненависті та нетолерантного, некоректного ставлення до представників інших етнічних груп, було визначено двадцять її видів.

Загальна кількість застосованих видів (248) перевищує кількість нетолерантних висловлювань (201), оскільки одне висловлювання може містити декілька видів «мови ворожнечі».

Усі 20 зафіксованих категорій «мови ворожнечі» за частотою використання умовно можна поділити на 3 групи:

Група 1 (D, L, P) – найбільша кількість випадків (170 застосувань (68% від загальної кількості застосованих видів)).

Група 2 (B, F, K) – середня кількість випадків (27 застосувань (11% від загальної кількості застосованих видів)).

Група 3 (інші 14 видів) – мінімальна кількість випадків (51 застосування (21% від загальної кількості застосованих видів)).

Отже, 79% від загальної кількості застосованих видів «мови ворожнечі» припадає на 6 з 20-ти категорій.

Протягом дослідження було зафіксовано 22 об'єкти «мови ворожнечі» - представників тієї чи іншої національності, або нація в цілому.

Загальна кількість нетолерантних висловлювань щодо об'єктів (218) перевищує кількість випадків застосування «мови ворожнечі» суб'єктами (201), оскільки одне висловлювання може бути спрямовано на декілька об'єктів.

Усі 22 зафіксовані категорії об'єктів «мови ворожнечі» за частотою згадувань умовно можна поділити на 3 групи:

Група 1 (українці) – найбільша кількість випадків (109 згадувань (51,65% від загальної кількості)).

Група 2 (росіяни, кримські татари) – 61 згадування (28,9% від загальної кількості).

Група 3 (інші категорії) – мінімальна кількість згадувань зафіксованого об'єкту (41 згадування (19,43% від загальної кількості)).

ПІДСУМКИ

Українці в першу чергу згадуються у зв'язку із звинуваченням у націоналізмі, шовінізмі, екстремізмі. Росіяни найчастіше є персонажами анекдотів, в яких представлені в принизливому, образливому контексті. Кримським татарам найчастіше висувається звинувачення в вимаганні надання привілеїв за національною ознакою.

Максимальна кількість застосувань «мови ворожнечі» щодо українців припадає на жовтень – листопад 2010 р., що ймовірно пов'язано з виборами депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів.

Максимальна кількість застосувань «мови ворожнечі» щодо кримських татар спостерігається в січні 2011 р., що ймовірно пов'язано із зверненням прем'єр міністра РМ АРК Василя Джарти до лідеру міджлісу Мустафи Джемільова про добровільне звільнення земельних самозахватів.

Динаміка застосування «мови ворожнечі» по відношенню до росіян постійно коливається і кількість нетолерантних висловлювань щодо них імовірно залежить, як вже зазначалось, від кількості опублікованих анекдотів.

Позитивне ставлення авторів текстів/матеріалів до нетолерантних висловлювань є стабільним.

Загальний спад використання «мови ворожнечі» спостерігається у грудні 2010 р., що ймовірно пов'язано з підготовкою до зимових свят.